

Sygn. akt XXVIII C 9521/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 marca 2024 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie, XXVIII Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Joanna Kielkowska

Protokolant: stażysta Maciej Smoliński

po rozpoznaniu w dniu 26 lutego 2024 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa **M. D.**

przeciwko (...) **Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.**

o zapłatę i ustalenie

I. ustala, że umowa o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF nr (...), zawarta dnia 7 maja 2008 r. pomiędzy powodem M. D. oraz poprzednikiem prawnym pozwanego (...) S.A. z siedzibą w W. – jest nieważna;

II. zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powoda M. D. kwotę 214.524,37 zł (dwieście czternaście tysięcy pięćset dwadzieścia cztery złote trzydzieści siedem groszy) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 24 czerwca 2022 r. do dnia zapłaty;

III. oddala powództwo w pozostałej części;

IV. zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powoda M. D. kwotę 11.934,00 zł (jedenaście tysięcy dziewięćset trzydzieści cztery złote) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty, tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sędzia Joanna Kielkowska

Sygn. akt **XXVIII C 9521/22**

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 6 marca 2024 roku

Powód M. D. pozwem wniesionym 5 maja 2022 roku (data stempla pocztowego k. 49) przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W. domagał się:

- ustalenia nieważności umowy nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF, zawartej 7 maja 2008 roku z poprzednikiem prawnym pozwanego (...) Bank S.A. z siedzibą w W.,
- zasądzenia od pozwanego kwoty 229.916,84 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, tytułem zwrotu nienależnego świadczenia w związku z nieważnością ww. umowy.

Ponadto, powód wniósł o zasądzenie od pozwanego zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

Pozew doręczono pozwanemu w dniu 9 czerwca 2022 roku (epo k. 63).

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Strona pozwana zakwestionowała istnienie podstaw do uznania umowy za nieważną, a ponadto zarzuciła m.in. brak interesu prawnego powoda w żądaniu ustalenia nieważności umowy, brak podstaw do zwrotu równowartości składek ubezpieczenia nieruchomości i na życie, a także przedawnienie części dochodzonych roszczeń o zapłatę. Niezależnie od dalej idących zarzutów, pozwany wskazywał, że nawet po wyłączeniu z umowy postanowień przeliczeniowych - w przypadku uznania ich za niedozwolone, umowa może dalej obowiązywać po uzupełnieniu powstałej luki średnim kursem NBP.

Powód na rozprawie 26 lutego 2024 r., po pouczeniu przez Sąd o skutkach uznania postanowień umowy za niedozwolone, złożył oświadczenie o woli uznania umowy za nieważną w całości (oświadczenie powoda w protokole rozprawy z dnia 26 lutego 2024 roku k. 199).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W 2008 roku powód M. D. z zawodu inżynier budownictwa, postanowił zakupić mieszkanie na zaspokojenie własnych potrzeb mieszkaniowych. Potrzebował kredytu na ten cel. Po rozważeniu różnych opcji zdecydował się na kredyt w (...) S.A. ponieważ miał w nim rachunek bankowy. Uzyskał informacje od pracownika tego Banku, że na uzyskanie kredytu w PLN w potrzebnej wysokości nie ma zdolności kredytowej, ale ma zdolność kredytową pozwalającą na zaciągnięcie kredytu w CHF. W związku z tym przedstawiono mu ofertę kredytu indeksowanego do CHF, jako jedyną opcję uzyskania kredytu.

Przed podpisaniem umowy, doradca kredytowy Banku zapewniał powoda o stabilnym kursie CHF i że wahania kursu tej waluty będą nieznaczne. Powodowi nie udzielono szerszych informacji o ryzyku kursowym związanym z umową waloryzowaną kursem waluty obcej i nie przedstawiono żadnych symulacji rat na wypadek znacznego wzrostu kursu CHF, która uwzględniałaby wysokość poszczególnych rat i wysokość pozostałego do spłaty salda zadłużenia wyrażonego w PLN oraz ich wpływ na łączne koszty kredytu. Nie pokazano także historycznych kursów waluty. Powód nie został również poinformowany o nieograniczonym ryzyku kursowym, nie wytłumaczono mu poprawnie mechanizmu indeksacji, ani roli CHF w umowie.

(dowód: wniosek kredytowy z 17.04.2008 r. k. 96-100, przesłuchanie powoda w charakterze strony k. 198v-199).

W dniu 7 maja 2008 roku doszło do zawarcia przez powoda (dalej też: „Kredytobiorca”) z poprzednikiem prawnym pozwanego (...) Bank S.A. z siedzibą w W. umowy nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF. Powód podpisał gotowy projekt umowy kredytowej przygotowany przez Bank z wykorzystaniem stosowanego przez niego wzorca umownego. Powód nie negocjował treści umowy.

(dowód: umowa z 07.05.2008 r. k. 25-29, przesłuchanie powoda w charakterze strony k. 198v-199).

Kwotę kredytu określono na 235.400,00 zł (§ 1 ust. 2 Umowy), zaś waluta waloryzacji kredytu została określona jako CHF (§ 1 ust. 3 Umowy). Według § 7 ust. 1 Umowy, kredyt miał być waloryzowany kursem kupna waluty CHF wg. tabeli kursowej (...) S.A. Kwota uruchomionego Kredytu/transzy wyrażona w walucie CHF, jest określona na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej (...) S.A. z dnia i godziny uruchomienia Kredytu.

Na koniec dnia 30 kwietnia 2008 rok, kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) S.A. wynosiła 112.750,26 CHF i miała charakter orientacyjny (§ 1 ust. 3A Umowy).

Celem kredytu było sfinansowanie zakupu odrębnej własności lokalu mieszkalnego (przy ul. (...) w W.), refinansowanie poniesionych nakładów związanych z zakupem przedmiotowej nieruchomości oraz pokrycie opłat okołokredytowych (§ 1 ust. 1).

Kredyt miał być spłacany w równych miesięcznych ratach, których liczbę określono na 360. Na dzień wydania decyzji kredytowej przez bank, oprocentowanie kredytu w stosunku rocznym wynosiło 3,89%, a marża Banku wynosiła 1,00% (§ 1 ust. 4-5 i 8 Umowy).

Prowizja tytułem ubezpieczenia spłaty kredytu wynosiła 470,80 zł (§ 1 ust. 7A Umowy).

Bank pobierał od kredytobiorcy składki z tytułu ubezpieczenia od ognia i innych zdarzeń losowych nieruchomości (§ 1 ust. 7B Umowy) i ubezpieczenia na życie i całkowitej trwałej niezdolności do pracy (§ 1 ust. 7C Umowy).

W § 2 Umowy określono kredytowaną nieruchomość.

Zabezpieczenie kredytu stanowiły m.in. hipoteka kaucyjna do kwoty 353.1999,00 zł, ustanowiona na ww. nieruchomości oraz przelewy na rzecz banku z umowy ubezpieczenia nieruchomości i ubezpieczenia na życie (§ 3 ust. 1-2 i 4-5 Umowy).

Zgodnie z § 3 ust. 3 Umowy, zabezpieczeniem kredytu było także ubezpieczenie niskiego wkładu własnego w (...) SA na 36 miesięczny okres ubezpieczenia. Jeśli z upływem 36 miesięcy ubezpieczenia nie nastąpiłaby całkowita spłata zadłużenia objętego ubezpieczeniem ani inne zdarzenie kończące okres ubezpieczenia, ubezpieczenie podlega automatycznej kontynuacji, przy czym łączny okres ubezpieczenia nie może przekroczyć 108 miesięcy, licząc od miesiąca w którym nastąpiła wypłata kredytu.

Natomiast w myśl § 11 ust. 1 Umowy, kredytobiorca zobowiązał się do spłaty kapitału wraz z odsetkami miesięcznie w ratach kapitałowo-odsetkowych określonych w § 1 ust. 5, w terminach i kwotach zawartych w Harmonogramie spłat (harmonogram k. 29v-33), który miał być sporządzany w CHF (§11 ust. 2 zd. 2 Umowy).

Raty kapitałowo-odsetkowe miały być spłacane w złotych po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50 (§ 11 ust. 4 Umowy).

W § 13 ust. 6 Umowy zostało zawarte ustalenie, że wcześniejsza spłata całości kredytu lub raty kapitałowo-odsetkowej, a także spłata przekraczająca wysokość raty powoduje, że kwota spłaty jest przeliczana po kursie sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) S.A., obowiązującym w dniu i godzinie spłaty.

Stosownie do § 16 ust. 3 Umowy z chwilą wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego/od dnia wytoczenia powództwa o zapłatę wierzytelności (...) z tytułu umowy kredytowej, (...)dokonuje przeliczenia wierzytelności na złote po kursie sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) S.A. z dnia wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego lub wytoczenia powództwa.

Zgodnie z § 26 Umowy „Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach (...)” stanowił integralną część umowy (dalej: „Regulamin”).

W myśl § 26 ust. 2 Regulaminu, wysokość każdej raty odsetkowej lub kapitałowo-odsetkowej kredytu waloryzowanego kursem przyjętej waluty określana jest w tej walucie, natomiast jej spłata dokonywana jest w złotych po uprzednim jej przeliczeniu wg kursu sprzedaży danej waluty, określonym w tabeli kursowej Banku na dzień spłaty.

Wysokość rat odsetkowych i kapitałowo-odsetkowych kredytu waloryzowanego wyrażona w złotych, ulega comiesięcznej modyfikacji w zależności od kursu sprzedaży waluty, według tabeli kursowej Banku na dzień spłaty (§ 24 ust. 3 Regulaminu).

(dowód: umowa z 07.05.2008 r. k. 25-29, Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach (...) hipotecznych k. 124-126).

W Umowie, ani Regulaminie nie ma żadnej wzmianki o sposobie ustalania kursu franka szwajcarskiego, który miał mieć zastosowanie przy realizacji umowy. Także przedstawiciele Banku nie wyjaśnili powodowi w jaki sposób Bank

będzie ustalał kurs CHF do przeliczenia salda kredytu na CHF i wysokości rat w PLN. Nie omówiono z powodem czym są i w jaki sposób są ustalane przez Bank tabele kursowe.

(dowód: umowa z 07.05.2008 r. k. 25-29, Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach (...) hipotecznych k. 124-126, przesłuchanie powoda w charakterze strony k. 198v-199).

Przy składaniu wniosku o udzielenie kredytu, powód podpisał oświadczenie z dnia 17 kwietnia 2008 r. o świadomości ryzyka kursowego i ryzyka zmiany stopy procentowej związanych z zawarciem ww. kredytu oraz o tym, że w pierwszej kolejności przedstawiono mu ofertę kredytu/pożyczki hipotecznej w polskim złotym.

W § 29 Umowy zostało zawarte oświadczenie, że kredytobiorca został dokładnie zapoznany z warunkami udzielenia kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu i w pełni je akceptuje. Kredytobiorca oświadczał również, że jest świadomy, że z kredytem wiąże się ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu.

Kredytobiorca oświadczał też, że został dokładnie zapoznany z kryteriami zmiany stóp procentowych kredytów obowiązującymi w (...) oraz zasadami modyfikacji oprocentowania kredytu i w pełni je akceptuje.

(dowód: oświadczenie dla kredytów i pożyczek hipotecznych z 17.04.2008 r. k. 95, umowa z 07.05.2008 r. k. 25-29).

Wypłata kredytu nastąpiła w złotych w dniu 27 maja 2008 roku. Bank przeliczył kwotę udzielonego kredytu, tj. kwotę 235.400,00 zł, którą faktycznie wypłacił powodowi, po stosowanym przez siebie kursie, na równowartość kwoty 114.745,31 CHF.

(dowód: zaświadczenie pozwanego z 1.04.2022 r. k. 36).

Powód w dacie zawarcia umowy nie prowadził działalności gospodarczej, zatrudniony był na umowę o pracę.

Kredytowana nieruchomość (lokal mieszkalny) służy zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych powoda – powód mieszkał w zakupionym za kredyt lokalu, po czym po przerwie trwającej kilka lat, mieszka w nim obecnie. W 2009 roku, pod adresem lokalu została zarejestrowana działalność gospodarcza powoda dla celów ewidencyjnych, lecz nie była tam faktycznie prowadzona. Działalność została po kilku latach zakończona.

Powód o możliwej wadliwości przedmiotowej umowy dowiedział się ok. 2020/2021 roku.

(dowód: przesłuchanie powoda w charakterze strony k. 198v-199).

Powód uiszczał i uiszcza raty kredytu i inne świadczenia wynikające z umowy. W okresie objętym pozwem, tj. od 7 maja 2008 roku do 20 grudnia 2021 roku z tytułu tej umowy wpłacił łącznie kwotę 229.916,84 zł, w tym:

- tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych kwotę 207.909,87 zł,
- tytułem prowizji za ubezpieczenie pomostowe kwotę 470,80 zł,
- tytułem składki ubezpieczenia niskiego wkładu własnego kwotę 6.143,70 zł,
- tytułem składek ubezpieczenia na życie kwotę 13.007,55 zł,
- tytułem składek ubezpieczenia nieruchomości kwotę 2.384,92 zł.

Kredyt jest dalej spłacany.

(dowód zaświadczenia k. 36-47, przesłuchanie powoda w charakterze strony k. 198v-199).

(...) S.A. z siedzibą w W. jest następcą prawnym (...) S.A. w Polsce z siedzibą w W., z którym strona powodowa zawarła ww. umowę. Do chwili zamknięcia rozprawy w niniejszej sprawie, pozwany Bank nie zapłacił powodowi żądanej przez niego kwoty (okoliczności bezsporne).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił przede wszystkim na podstawie wskazanych w jego opisie dowodów z kserokopii dokumentów oraz przesłuchania powoda w charakterze strony.

Jako wiarygodne Sąd uznał dowody z dokumentów. Strony nie kwestionowały, że oświadczenia w nich zawarte zostały złożone przez osoby, które podpisały te dokumenty, ani autentyczności dokumentów złożonych w zwykłych kserokopiach. Wskazać należy, że w postępowaniu cywilnym niepoświadczone kserokopie dokumentów mają moc dowodową. Nie było podstaw, aby z urzędu powziąć wątpliwości odnośnie ich wiarygodności i mocy dowodowej w zakresie, w jakim stanowiły podstawę ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie, tym bardziej, że źródło ich pochodzenia nie budziło wątpliwości.

Jako wiarygodne należało ocenić zeznania powoda. Były one logiczne i przekonujące. Bezpośrednie przesłuchanie powoda na rozprawie, mimo jego oczywistego zainteresowania w końcowym rozstrzygnięciu, pozwoliło na dokonanie oceny jego zeznań jako wiarygodnych. Opisał on proces poprzedzający podjęcie decyzji o zawarciu umowy, przedstawił relację z zawarcia przedmiotowej umowy i jakie informacje otrzymał od pracownika Banku. Z tych zeznań wynika, że powód nie uzyskał informacji o zagrożeniach związanych z kredytem indeksowanym do CHF, o roli CHF w umowie, ani o różnicy między kredytem złotowym a indeksowanym. Nie przedstawiono mu wykresów historycznych zmian kursu waluty CHF. Takie zeznania są zgodne z zebraniem materiałem dowodowym. Wzmianki o ryzyku kursowym zostały zawarte w oświadczeniu załączonym do wniosku (i równie lakonicznie w Umowie), ale nie wynika z nich, jakie konkretne informacje o ryzyku zostały powodowi przedstawione. Pozwany nie przedstawił żadnych dokumentów, z których wynikałoby, że powód w sposób szczegółowy został poinformowany o ryzyku kursowym i by otrzymał symulacje, jak zmiana kursu CHF może wpłynąć w przyszłości na wysokość rat i całego zadłużenia. Sąd dał także wiarę powodowi, że nie negocjował umowy. O negocjacjach nie mogą świadczyć zmiany naniesione w decyzji kredytowej w pkt 8 i 9 w zakresie wysokości oprocentowania kredytu i marży, czemu powód zdecydowanie zaprzeczył, gdyż nie wynika z czyjej inicjatywy zostały dokonane.

Wysokość dokonanych przez powoda wpłat z tytułu umowy kredytu, w okresie od dnia 7 maja 2008 roku do dnia 20 grudnia 2021 roku, została ustalona w oparciu o dokumenty wystawione przez pozwanego – zaświadczenia z dnia 1 kwietnia 2022 roku (k. 34-47). Wymieniona w pkt 1 pozwu kwota, znajduje odzwierciedlenie w treści zaświadczenia. Arytmetycznego sprawdzenia sumy wpłat objętych ww. zaświadczeniem, Sąd dokonał samodzielnie. Nie było zatem konieczne powołanie biegłego do wyliczenia rzeczywiście uiszczonych kwot przez powoda z tytułu umowy kredytu. Należy podkreślić, że pozwany nie kwestionował prawdziwości, ani poprawności wystawionego przez siebie zaświadczenia.

Sąd pominął na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. wniosek strony pozwanej o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego, uznając go za nieistotny dla rozstrzygnięcia sprawy, skoro umowa kredytu okazała się nieważna, wskutek klauzul abuzywnych, a Sąd nie stwierdził przesłanek do uzupełnienia abuzywnych klauzul przeliczeniowych średnim kursem NBP.

Inne dowody ze zgłoszonych przez strony dokumentów nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Sąd uznał, że służą one wyłącznie wzmocnieniu argumentacji prawnej stron, co nie miało przełożenia na ustalenie stanu faktycznego (art. 227 k.p.c.).

Czyniąc ustalenia faktyczne, Sąd uwzględnił także zgodne twierdzenia stron w trybie art. 229 k.p.c. oraz twierdzenia strony, którym przeciwnik nie przeczył w trybie art. 230 k.p.c.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Powództwo w zakresie żądania ustalenia nieważności przedmiotowej umowy kredytu zasługiwało na uwzględnienie, natomiast w zakresie roszczenia o zapłatę z tytułu nienależnie spełnionych świadczeń z umowy, zasługiwało na uwzględnienie niemal w całości – z wyjątkiem kwoty 15.392,47 zł obejmującej wpłaty dokonane z tytułu składek ubezpieczenia nieruchomości i ubezpieczenia na życie oraz żądania zasądzenia odsetek za okres wcześniejszy, niż 24 czerwca 2022 r.

Zdaniem Sądu umowa kredytu zawiera postanowienia abuzywne, które nie mogą być zastąpione jakimikolwiek innymi regulacjami prawnymi, co skutkuje nieważnością przedmiotowej umowy.

Na wstępie rozważań należy wskazać, że uzasadnienie wyroku sporządza się w sposób zwięzły (art. 327¹ §2 k.p.c.). Nie ma więc potrzeby czy obowiązku wyrażania szczegółowego stanowiska do wszystkich poglądów prezentowanych przez strony, o ile nie miały one istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 października 1998 roku, II UKN 282/98, Legalis nr 44600, uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 grudnia 2017 roku, VI ACa 1651/15). Dotyczy to zwłaszcza spraw, których problematyka była przedmiotem licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w ostatnim czasie.

Poza sporem w niniejszej sprawie była okoliczność zawarcia między powodem i poprzednikiem prawnym pozwanego przedmiotowej umowy kredytu i wysokość wypłaconej kwoty tytułem kredytu.

Istota sporu sprowadza się zatem przede wszystkim do ustalenia ważności tej umowy.

Umowę kredytu, będącą przedmiotem sporu, należy zakwalifikować jako umowę kredytu indeksowanego kursem waluty obcej, w tym przypadku kursem CHF. W umowach takich, wartość kredytu wyrażana jest w treści umowy i wypłacana kredytobiorcy w złotych, ale zostaje przeliczona na walutę obcą według klauzuli umownej opartej na kursie kupna tej waluty obowiązującym w dniu uruchomienia kredytu. Tak przeliczona kwota stanowi następnie podstawę ustalania wysokości rat kapitałowo-odsetkowych. Wysokość rat kapitałowo-odsetkowych określana jest zatem w walucie indeksacji, ale ich spłata dokonywana jest w złotych, po kursie obowiązującym w banku na dzień płatności raty.

Mając na uwadze, że strona powodowa zarzucając nieważność umowy kredytu powoływała się na abuzywność jej postanowień, a powód zawierał tę umowę jako konsument, Sąd zobowiązany był do zbadania z urzędu, niezależnie od twierdzeń powoda, czy umowa kredytu nie zawiera postanowień niedozwolonych w rozumieniu art. 385⁽¹⁾ K.c. Przepis ten przewiduje szczególną – odbiegającą od zasad ogólnych – sankcję niwelującą niekorzystne skutki zastosowania klauzul abuzywnych (zawieszona bezskuteczność na korzyść konsumenta), co prowadzi do wyłączenia w zakresie stosowania reżimu określonego w art. 385⁽¹⁾ i n. K.c. ogólnych regulacji prawnych określających konsekwencje naruszenia właściwości (natury) stosunku prawnego, w tym art. 58§1 i 2 w zw. z art. 353⁽¹⁾ K.c. (por. wyrok SN z 13 maja 2022 r. II CSKP 464/22, wyrok SN z 18 maja 2022 r. II CSKP 1316/22, wyrok SN z 9 września 2022 r. II CSKP 794/22, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2022 roku, III CZP 40/22).

Zatem w pierwszej kolejności należało ocenić zawartą umowę w świetle przepisów art. 385¹ – 385³ K.c.

Zgodnie z art. 385¹§1 K.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Z treści tego przepisu wynika zatem, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są klauzule umowne, które spełniają łącznie trzy przesłanki pozytywne:

- zawarte zostały w umowach z konsumentami,

- kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami,
- rażąco naruszają interesy konsumenta.

Kontrola abuzywności postanowień umowy wyłączona jest w przypadku jednej z dwóch przesłanek negatywnych, t.j. gdy postanowienie umowne:

- zostało indywidualnie uzgodnione konsumentem,
- określa główne świadczenia stron i jest sformułowane w sposób jednoznaczny.

Oceny czy postanowienie umowne jest niedozwolone w rozumieniu art. 385¹§1 K.c., dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy.

W ocenie Sądu, wyniki postępowania dowodowego w niniejszej sprawie prowadzą do wniosku o abuzywnym charakterze postanowień:

- **§1 ust. 3 -3A, § 7 ust. 1 zd. pierwsze Umowy** odnoszących się do waloryzacji kredytu walutą obcą i wprowadzających ryzyko zmiany kursu w trakcie obowiązywania umowy,
- **§ 1 ust. 3A, § 7 ust. 1 Umowy** odnoszącego się do wyliczenia wysokości salda zadłużenia na podstawie ustalonego przez Bank kursu kupna CHF z dnia uruchomienia kredytu,
- **§ 11 ust. 4 Umowy i § 24 ust. 2 - 3 Regulaminu** odnoszącego się do wysokości rat kredytowych w złotych na podstawie ustalonego przez Bank kursu sprzedaży CHF z dnia spłaty.

Status konsumenta

W sprawie wykazane zostało, że powód w dacie zawierania umowy posiadał status konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c. Zgodnie bowiem z treścią tego przepisu, za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Brak bezpośredniego związku czynności prawnych konsumenta z działalnością gospodarczą lub zawodową jest najistotniejszym i najbardziej charakterystycznym elementem pojęcia konsumenta. Zatem dyskwalifikujący skutek, w świetle powołanego przepisu, ma jedynie bezpośredni związek umowy kredytu z prowadzoną działalnością gospodarczą i co więcej, powiązanie to musi zachodzić w dacie zawierania umowy.

Powód, w dacie zawierania umowy nie prowadził działalności gospodarczej, zawierał umowę w celu zakupu mieszkania na własne potrzeby mieszkaniowe. Bez znaczenia dla statusu konsumenta było zarejestrowanie przez powoda działalności gospodarczej w 2009 roku pod adresem kredytowanej nieruchomości wobec faktu, że nastąpiło to po dacie zawarcia umowy kredytu, a także, że nastąpiło tylko dla celów ewidencyjnych, gdyż działalność nie była w tym lokalu faktycznie wykonywana. Posiadanie przez powoda statusu konsumenta nie było kwestionowane przez pozwanego.

Indywidualne uzgodnienia

Przepis art. 385¹ § 3 zd. 1 K.c., który określa sposób rozumienia przesłanki braku indywidualnego uzgodnienia treści postanowienia umownego, kładzie nacisk na rzeczywiste oddziaływanie konsumenta na postanowienia umowne, a nie na potencjalną możliwość.

Sporna umowa została zawarta przy zastosowaniu standardowego wzorca umownego stosowanego przez poprzednika prawnego pozwanego, o czym świadczy jednoznacznie treść ww. umowy. Wobec tego, postanowienia tej umowy obejmują domniemanie, że nie zostały uzgodnione indywidualnie, którego to domniemania pozwany nie wzruszył.

Zawarcie umowy na wzorcu umownym stosowanym przez przedsiębiorcę, bez dokonania jakichkolwiek zmian w treści spornych klauzul, wymagało udowodnienia przez stronę pozwaną, zgodnie z art. 385¹ § 4 K.c., że klauzule waloryzacyjna i przeliczeniowa były uzgodnione z powodem w sposób, o którym stanowi powołany przepis art. 385¹ § 3 zd. 1 K.c, a zatem, że powód jako konsument miał realny wpływ na ich treść i zdawał sobie z tego sprawę. Nawet gdyby uznać w niniejszej sprawie, że negocjowana była marża banku i oprocentowanie kredytu, jak twierdzi pozwany, a czemu powód zaprzecza, to nie dowodziłoby to wpływu powodowa na treść zapisów umowy o klauzuli indeksacyjnej i spreadowej. Także fakt nieskorzystania z opcji spłaty kredytu w walucie CHF po 30 czerwca 2009 r., nie ma znaczenia dla możliwości powoływania się na abuzywność ww. postanowień, gdyż sam przez się nie świadczy o realnym wpływie strony powodowej na konstrukcję przedmiotowych postanowień.

Klauzula ryzyka walutowego

Klauzula ryzyka walutowego zawarta w §1 ust. 3 -3A, § 7 ust. 1 zd. pierwsze Umowy określająca mechanizm przeliczeń wg. reguły, że środki wypłacane w PLN przeliczane są na CHF, podobnie jak spłacane w złotych raty kapitałowo – odsetkowe, określa główne świadczenie umowy kredytu, lecz nie została sformułowana w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1 k.c.).

Klauzula ta jest nietransparentna, co należy wiązać z brakiem informacji udzielonych powodowi przed zawarciem ww. umowy. Powód nie został przy zawieraniu umowy prawidłowo poinformowany o realnej skali ryzyka kursowego związanego z zawieraną umową waloryzowaną walutą obcą.

Prawidłowego wyjaśnienia ryzyka kursowego nie może dowodzić standardowe oświadczenie zawarte w Umowie (§ 29) i w dokumencie podpisanym przy składaniu wniosku kredytowego (k. 95) o potwierdzeniu świadomości ryzyka zmiany kursów waluty obcej. Powodowi, który nie osiągał dochodów w walucie indeksacji, nie uświadomiono w perspektywie wieloletniej, jak duże istnieje ryzyko wzrostu CHF do PLN i nie przedstawiono symulacji wzrostu zobowiązań z umowy kredytu w razie znacznego wzrostu kursu CHF. Wskazana powyżej pisemna informacja, ma bardzo ogólny charakter i nie zawiera żadnych szczegółowych informacji, które pozwoliłyby na rzeczywiste uświadomienie kredytobiorcy skali zagrożenia dla jego interesów ekonomicznych. Na podstawie zeznań powoda można stwierdzić, że zastosowany wobec niego standard informacyjny o ryzyku kursowym był niewystarczający, zważywszy na okres spłaty kredytu (30 lat). Powód nie uświadamiał sobie w istocie ryzyka ekonomicznego związanego z zawieraną umową.

W świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości, kredytobiorca-konsument musi zostać jasno poinformowany, że podpisując umowę kredytu indeksowanego do waluty obcej (szeroko rozumianego), ponosi przez cały okres obowiązywania umowy ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku zmian kursowych waluty kredytu. W tym obszarze, względem przedsiębiorcy zawierającego umowę z konsumentem, stawiane są wysokie wymagania - nie wystarczy przekazywanie konsumentowi informacji - nawet licznych, w tym pozwalających konsumentowi na zrozumienie, że zmiana kursu może pociągać za sobą niekorzystne konsekwencje dla jego zobowiązań finansowych, ani przedstawienie mu ewentualnych wahań kursów wymiany. Istotne jest zwrócenie uwagi na powagę zagrożenia w aspekcie możliwego rozmiaru deprecjacji waluty krajowej, a w szczególności podkreślenie, że może być ona gwałtowna i drastyczna (przekraczać nawet kilkadziesiąt procent), z uwzględnieniem sytuacji majątkowej konkretnego konsumenta, decydującej o tym, jaki stopień deprecjacji waluty indeksacji przekraczać będzie granice jego zdolności do spłacania kredytu. Wymagana w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej informacja co do tego, że konsekwencje silnej deprecjacji mogą być trudne do udźwignięcia dla konsumenta, nie powinna ograniczać się do ogólnego stwierdzenia o jej wpływie na wysokość zadłużenia czy nawet rat, ale obrazować ów wpływ konkretnymi wyliczeniami w tym uświadamiać, że deprecjacja taka może powodować utratę zdolności do spłaty kredytu, z czym wiąże się poważne ryzyko utraty nieruchomości - stanowiącej częstokroć miejsce zamieszkania konsumenta - obciążonej hipoteką zabezpieczającą spłatę kredytu (por. wyroki z dnia 20 września 2017 r., w sprawie C-186/16, R. P. A. i in. przeciwko (...) SA, pkt 59, 50, z dnia 20 września 2018 r., C-51/17, (...) i (...), pkt 74-75, z dnia 14 marca 2019 r., w sprawie C-118/17, Z. D. przeciwko (...), pkt 34-35, 40, 43, 46, z dnia 10 czerwca 2021 r., C-776/19-C-782/19, (...), pkt 56, 69, 71, 72, 74, postanowienia

z dnia 22 lutego 2018 r. w sprawie C-119/17, L. P. L., O. L. przeciwko (...), pkt 25 i n. i z dnia 6 grudnia 2021 r., C-670/20, (...), pkt 34, teza).

W tym względzie okoliczność, że powód podpisał standardowe oświadczenie przy składaniu wniosku o kredyt o świadomości ryzyka kursowego (k. 95) oraz w umowie kredytowej (§29 Umowy), nie ma sama w sobie znaczenia dla oceny, czy przedsiębiorca spełnił wspomniany wymóg przejrzystości. Z oświadczeń tych, które nie zawierają żadnych szczegółów, nie wynika, jaki rozmiar ryzyka akceptował powód, np. czy na poziomie wzrostu kursu CHF o 50% czy też o 10%, a także czy był świadomy wielkości rat kredytowo – odsetkowych przy znacznym odchyleniu kursowym. Ciężar zaś udowodnienia, że konsument otrzymał niezbędne informacje, spoczywa na przedsiębiorcy. Pozwany w toku nn. postępowania nie zdołał tej okoliczności wykazać.

W okolicznościach nn. sprawy, postanowienia zawierające klauzulę ryzyka walutowego rażąco naruszały interesy powoda, gdyż wobec niewprowadzenia do umowy żadnego górnego pułapu wzrostu kursu dla powoda, ani nie zaproponowania mu zabezpieczenia od takiego ryzyka, prowadziło to do nielimitowanego obciążenia wzrostem kursu CHF, co negatywnie rzutowało na wysokość jego obciążeń z tytułu kredytu.

Realizacja przedmiotowej umowy prowadzi do sytuacji, że powód ma spłacić kwotę niewspółmiernie większą, niż wykorzystany kredyt.

Naruszenia dobrych obyczajów należy upatrywać w całkowitym i nieograniczonym obciążeniu powoda ryzykiem zmiany kursu walut (tak Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 4 listopada 2020 roku, w sprawie V ACa 300/20). Tymczasem druga strona umowy, bank, posiadał instrumenty mające na celu minimalizację ponoszonego ryzyka w postaci transakcji dokonywanych na rynku międzybankowym ((...)/(...)) jak również w postaci kształtowania kursów walut w wewnętrznych tabelach, stosowanych do przeliczeń w umowach indeksowanych/denominowanych do waluty obcej.

Klauzula kursowa (spreadowa)

Klauzula kursowa zawarta w nn. umowie kredytowej określa główne świadczenie stron. Postanowienia zawarte w §1 ust. 3A, §7 ust. 1 i § 11 ust. 4 Umowy oraz § 24 ust. 2-3 Regulaminu przyznawały wyłącznie Bankowi uprawnienie do ustalania kursów walut do przeliczania kapitału kredytu do wypłaty i do przeliczania rat kredytu do spłaty w walucie polskiej. W umowie nie ma zapisów na temat zasad kształtowania kursów walut przez Kredytodawcę. Przeciętny konsument, a za takiego należy uznać powoda, nie był w stanie, w ocenie Sądu, zrozumieć i zweryfikować na podstawie treści umowy, jak druga strona kształtuje kursy wymiany walut i jakimi zasadami przy tym się kieruje. Tak właśnie było w przypadku powoda, któremu pomimo niejasnych zapisów umowy, nie udzielono dodatkowych wyjaśnień, przybliżających stosowany mechanizm ustalenia kursów na potrzeby wykonania umowy.

W świetle powyższego należało zatem uznać, że kwestionowane postanowienia umowne nie spełniały kryterium jednoznaczności, ponieważ ich treść nie pozwala na stwierdzenie, w jaki sposób pozwany bank ustala kurs CHF dla celu wykonania umowy kredytu.

Stwierdzona niejednoznaczność postanowień przeliczeniowych pozwala na dokonanie przez Sąd oceny, czy przedmiotowe postanowienia umowne kształtowały prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c.).

W ugruntowanym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że klauzula pozwalająca na pełną swobodę decyzyjną banku przy kształtowaniu kursu waluty obcej jest klauzulą niedozwoloną, kształtując prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny

z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c.). Zarówno przeliczenie kwoty kredytu na CHF w chwili jego wypłaty, jak i przeliczenie z CHF na PLN w chwili wymagalności poszczególnych rat, służy bowiem określeniu wysokości świadczenia konsumenta. Zastosowane w przedmiotowej umowie konstrukcje pozwalały bankowi arbitralnie wpływać na wyjściowy rozmiar wypłaconego kredytu, a także na wielkość świadczeń

należnych mu z tytułu spłaty, co oznacza nadużycie pozycji banku, jako silniejszego kontrahenta umowy. Chodzi zarówno o dowolność w ustaleniu kursu po jakim przeliczało się kredyt w momencie jego wypłaty i raty kredytu, jak i o stosownie mechanizmu spreadu walutowego (1 ust. 3A, §7 ust. 1 i § 11 ust. 4 Umowy oraz § 24 ust. 2-3 Regulaminu), który poprzez różnice pomiędzy kursem zakupu danej waluty a kursem sprzedaży tej waluty, stanowi dochód banku, a jednocześnie zwiększa koszty kredytu dla konsumenta. Takie rozwiązania umowne są sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interesy klienta banku, który jako strona słabsza, pozbawiony był realnego wpływu na kształt tych zapisów.

Rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków wynikających z umowy na jego niekorzyść, skutkującą niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelnym traktowaniem (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2006 r., I CK 297/05, nie publ., z dnia 15 stycznia 2016 r., I CSK 125/15, OSNC - ZD 2017, Nr 1, poz. 9; z dnia 27 listopada 2015 r., I CSK 945/14, nie publ.; z dnia 30 września 2015 r., I CSK 800/14, nie publ. i z dnia 29 sierpnia 2013 r. I CSK 660/12, nie publ.).

Bez znaczenia musiało pozostać, w jaki sposób pozwany bank rzeczywiście stosował abuzywne postanowienia umowne, w szczególności czy przynosiły mu one nieuzasadnione korzyści i czy opierał się na powszechnej i utrwalonej praktyce bankowej. O tym bowiem czy postanowienie jest niedozwolone decydują okoliczności z chwili zawarcia umowy (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, Nr 1, poz. 2 oraz orzecznictwo TSUE przytoczone w uzasadnieniu tej uchwały).

W okolicznościach niniejszej sprawy, także zatem postanowienia dotyczące przeliczeń kursowych uznać należy za abuzywne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.

Należy ponadto podkreślić, że na podstawie prawomocnych wyroków Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów do rejestru klauzul niedozwolonych postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, zostały wpisane stosowane przez pozwanego i poprzednika prawnego pozwanego postanowienia o tożsamej treści (pozycja nr **5743** i **7770**). Zatem niedozwolony charakter tych postanowień jawi się jako oczywisty. Niemniej jednak, dokonana w mniszej sprawie indywidualna kontrola ww. postanowień umownych także prowadzi do wniosku, że stanowią one niedozwolone postanowienia umowne zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c.

W konsekwencji obie klauzule - walutowa i spreadowa, składające się na mechanizm indeksacji kredytu w umowie łączącej strony są od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść strony powodowej, która mogła udzielić następnie świadomej i wolnej zgody na te postanowienia i w ten sposób przywrócić im skuteczność z mocą wsteczną.

W przedmiotowej sprawie powód zgody takiej nie udzielił, domagając się uznania umowy za nieważną, także po pouczeniu o skutkach stwierdzenia takiej nieważności przez sąd (vide protokół rozprawy z dnia 14 lutego 2024 r. k. 199).

Przy braku zgody na związanie postanowieniami abuzywnymi, zachodzi konieczność ich eliminacji z umowy.

Jak już zostało wskazane, klauzule składające się na mechanizm indeksacji w umowie wiążącej strony (§1 ust. 3-3A, §7 ust. 1, §11 ust. 4 Umowy oraz § 24 ust. 2-3 Regulaminu) stanowią elementy określające główne świadczenia stron umowy kredytu indeksowanego. Wyeliminowanie z umowy łączącej strony abuzywnych postanowień umownych nie pozwala na jej utrzymanie.

Co do możliwości uzupełnienia przez sąd powstałej luki po niedozwolonej klauzuli umownej, należy mieć na względzie stanowisko wyrażone przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z dnia 3 października 2019 roku, C-260/18, który wykluczył uzupełnianie luk w umowie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, w szczególności odwołujących się do zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów i to niezależnie od zgody stron, a także w wyroku z dnia 18 listopada 2021 r. C 212/20, w którym wskazano, że art. 5 i 6 Dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie temu, by sąd krajowy, który stwierdził nieuczciwy charakter

warunku umowy dokonał wykładni tego warunku w celu złagodzenia jego nieuczciwego charakteru, nawet jeśli taka wykładnia odpowiadałaby wspólnej woli stron. W konsekwencji art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że niezgodny z tym artykułem jest przepis prawa krajowego dający sądowi możliwość uzupełnienia umowy przez zmianę treści owego warunku. Możliwość taka istniałaby tylko w przypadku, gdyby stwierdzenie nieważności nieuczciwego warunku zobowiązywało sąd do unieważnienia umowy w całości, narażając tym samym konsumenta na szczególnie niekorzystne konsekwencje.

Także Sąd Najwyższy, opowiedział się za możliwością zastąpienia niedozwolonej klauzuli umownej jedynie wtedy, gdy jej brak naraża konsumenta, przez upadek umowy w całości, na szczególnie niekorzystne skutki, przy czym decydujące w tym zakresie jest zdanie konsumenta (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2022 r., I CSK 1669/22 i przywołane tam orzecznictwo). Na niedopuszczalność zastąpienia niedozwolonych postanowień umownych odsyłających do kursu waluty wynikającego z tabeli bankowej, odesłaniem do kursu średniego waluty obcej ustalanego przez Narodowy Bank Polski, względnie ogólnie pojmowanego „kursu rynkowego”, Sąd Najwyższy zwrócił uwagę w licznych orzeczeniach (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22; zob. też wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22, II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, z dnia 20 maja 2022 r., II CSKP 403/22 i z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22; w nowszym orzecznictwie - np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23).

Wobec wyraźnego stanowiska strony powodowej oraz kierując się powyższą wykładnią, którą Sąd rozpoznający sprawę podziela, brak jest podstaw do podejmowania próby zastąpienia postanowień niedozwolonych innymi przepisami dyspozytywnymi i tym samym utrzymania umowy w mocy, w tym średnim kursem NBP, o co wnioskuje w niniejszej sprawie pozwany.

Należy także wziąć pod uwagę, że abuzywny charakter w niniejszej sprawie mają nie tylko klauzule przeliczeniowe (spreadowe), ale również klauzula waloryzacyjna (ryzyka walutowego). Sąd podziela stanowisko dominujące w nowszej judykaturze Sądu Najwyższego, że bez abuzywnych klauzul przeliczeniowych (spreadowych) umowa kredytu indeksowanego nie może nadal obowiązywać, gdyż ich wyeliminowanie prowadzi do upadku klauzuli ryzyka walutowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR, co jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, że należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze niż zamierzone przez strony, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu (por. postanowienie SN z 7 grudnia 2023 r., I CSK 3838/23 i orzecznictwo tam powołane).

W konsekwencji, po wyeliminowaniu z Umowy postanowień uznanych za abuzywne i niezastąpieniu ich innymi postanowieniami, Sąd ustalił, że Umowa nie może obowiązywać, gdyż nie zawiera elementów istotnych dla tej umowy, tj. określenia świadczenia stron, także w rozumieniu art. 353¹ k.c.

Sąd nie analizował pod kątem art. 385¹§1 k.c. innych jeszcze postanowień umowy, gdyż nie było to konieczne do rozstrzygnięcia o ważności całej umowy. Należy jednak dla porządku odnotować, że na podstawie prawomocnego wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, zostało wpisane stosowane przez poprzednika prawnego pozwanego postanowienie o tożsamej treści jak w § 3 ust. 3 Umowy, obejmujące klauzulę niskiego wkładu własnego (pozycja nr 6068).

Sąd przyjął, że powód ma interes prawny w domaganiu się na podstawie art. 189 k.p.c. ustalenia nieważności umowy.

Interes prawny występuje wówczas, gdy istnieje niepewność prawa lub stosunku prawnego zarówno z przyczyn faktycznych, jak i prawnych.

Zobowiązanie wynikające z zawartej umowy kredytu tworzy wieloletni stosunek prawny między stronami. W sytuacji sporu między stronami co do ważności umowy kredytu, tak jak ma to miejsce w niniejszej sprawie, istnieje niepewność co do stanu prawnego. Wniesienie powództwa o zapłatę, w wyniku którego Sąd jedynie przesłankowo ustaliłby

ważność umowy, na podstawie której strona powodowa domaga się zapłaty określonej kwoty na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 2 k.c., nie zabezpieczałoby interesów tej strony na przyszłość. Wydany wyrok w tym zakresie nie posiadałby powagi rzeczy osądzonej co do przyszłych świadczeń objętych umową kredytu. Zgodnie z treścią art. 365 § 1 k.p.c. orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Moc wiążąca dotyczy tylko orzeczenia sądu, nie zaś jego uzasadnienia.

Wydany natomiast wyrok co do ważności umowy kredytu wywoła takie konsekwencje prawne w stosunkach między stronami, w wyniku których ich sytuacja prawna zostanie określona jednoznacznie i usunie niejasność, czy na stronach ciąży dalej obowiązki wynikające z umowy kredytu, np. spłata rat.

Dodatkowo należy wskazać, że za posiadaniem przez stronę powodową interesu prawnego w ustaleniu nieważności ww. umowy przemawiał także fakt, iż zabezpieczeniem kredytu jest hipoteka ustanowiona na nieruchomości. Stosownie do art. 94 ustawy z dnia 6 lipca 1982 roku o księgach wieczystych i hipotece (tj. Dz. U. z 2023 roku, poz. 1984) wygaśnięcie wierzytelności zabezpieczonej hipoteką pociąga za sobą wygaśnięcie hipoteki. Zatem dopiero stwierdzenie w sentencji wyroku, że umowa kredytu jest nieważna, może stanowić potwierdzenie wygaśnięcia takiej hipoteki. Wyrok ustalający może być podstawą wpisu w księdze wieczystej (podobnie uznał m.in. Sąd Najwyższy w uchwale z 14 marca 2014 roku, III CZP 121/13, OSNC 2015/2/15, w postanowieniach z dnia 19 lipca 2006 roku, I CSK 151/06, LEX nr 1170208, z dnia 22 lutego 2007 roku, III CSK 344/06, OSNC 2008, nr 1, poz. 12). Trafność tej konstatacji jednoznacznie potwierdza także najnowsze orzecznictwo Sądu Najwyższego (vide: uchwała z 8 września 2021 roku, III CZP 28/21, Legalis nr 2606040).

Biorąc pod uwagę, że umowa kredytu nadal trwa, gdyż spłatę kredytu ustalono na 30 lat, Sąd uznał, że strona powodowa niewątpliwie ma interes prawny w domaganiu się ustalenia nieistnienia stosunku prawnego wynikającego ze spornej umowy.

Uznając zatem interes prawny powoda w domaganiu się ustalenia nieważności spornej umowy Sąd orzekł jak w **pkt I** wyroku.

Rozliczenia stron

Z uwagi na przesądzenie o nieważności ww. umowy kredytu, należało uznać za zasadne żądanie powoda zwrotu tego, co na jej podstawie świadczył w okresie objętym pozwem, tj. od dnia 7 maja 2008 r. do 20 grudnia 2021 r., albowiem odpadła podstawa świadczenia.

Dla ostatecznego rozliczenia stron zastosowanie znajdują przepisy art. 405-410 k.c. Aktualne orzecznictwo jednolicie przyjmuje, że jeżeli w następstwie zastosowania przedstawionych reguł, umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna (nieważna), świadczenia spełnione na jej podstawie powinny być postrzegane jako świadczenia nienależne w rozumieniu art. 410 § 2 k.c. (vide: uchwała 7 Sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna z dnia 7 maja 2021 roku, III CZP 6/21, Legalis nr 2563899; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 roku, III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z dnia 9 maja 2019 roku, I CSK 242/18, Legalis nr 1966950 i z dnia 11 grudnia 2019 roku, V CSK 382/18, OSNC zb. dod. 2021/B/20, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2021 roku, III CZP 11/20, Legalis nr 2532281). Pogląd ten Sąd rozpoznający sprawę w pełni podziela.

Zgodnie z art. 405 k.c., kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. W myśl zaś art. 410 § 1 i 2 k.c., przepisy artykułów poprzedzających stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego. Świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

Powód w ramach żądania zapłaty domagał się zasądzenia od pozwanego łącznej kwoty 229.916,84 zł tytułem nienależnych świadczeń uiszczonych w okresie od 7 maja 2008 r. do 20 grudnia 2021 r., w tym:

- tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych kwotę 207.909,87 zł,
- tytułem prowizji za ubezpieczenie pomostowe kwotę 470,80 zł,
- tytułem składki ubezpieczenia niskiego wkładu własnego kwotę 6.143,70 zł,
- tytułem składek ubezpieczenia na życie kwotę 13.007,55 zł,
- tytułem składek ubezpieczenia nieruchomości kwotę 2.384,92 zł.

Fakt zapłaty przez powoda powyższych kwot został udowodniony za pomocą zaświadczeń wystawionych przez pozwanego 1 kwietnia 2022 r. (k. 34-47).

Co do zasady, w przypadku upadku umowy kredytu, świadczeniami nienależnymi stają się wszystkie płatności mające źródło w postanowieniach umowy. Wyjątkiem są jednak składki ubezpieczenia nieruchomości i ubezpieczenia na życie, nawet gdy obowiązek ich zapłaty zostały przewidziany w treści umowy kredytu.

W tego rodzaju ubezpieczeniach, ubezpieczonym nie jest bowiem bank, lecz kredytobiorca, i to on korzysta z ochrony ubezpieczeniowej, a zatem bank po przekazaniu składek ubezpieczycielowi nie pozostaje już wzbogacony (art. 409 k.c.). Ponadto, po przekazaniu składek przez bank na rzecz zakładu ubezpieczeń, bank nie posiada już legitymacji biernej w zakresie żądania zwrotu równowartości tych składek, a ewentualna legitymacja bierna może przysługiwać tylko towarzystwu ubezpieczeń. Nie sposób również pominąć faktu, że w zamian za uiszczone składki ubezpieczeniowe, stronie powodowej faktycznie jest udzielana ochrona ubezpieczeniowa, a tym samym nie sposób uznać kredytobiorcę w związku z tym za zubożonego. Ponadto, omawiana umowa ubezpieczenia stanowi osobny stosunek prawny od umowy kredytu, nawet jeśli obowiązek zapłaty składek przewiduje umowa kredytowa, a zatem nieważność umowy kredytu nie skutkuje nieważnością takiej umowy ubezpieczenia – inaczej niż w zakresie ubezpieczenia pomostowego lub ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, które są integralnie powiązane z umową kredytu. Cesja praw z umowy ubezpieczenia nieruchomości i ubezpieczenia na życie, stanowi zabezpieczenie kredytu, niemniej jednak taka umowa może funkcjonować niezależnie od umowy kredytu. Obowiązek zwrotu przez bank jakichkolwiek kwot związanych z tak ukształtowanego stosunku ubezpieczenia, powstałby dopiero wtedy, gdyby korzystając jako beneficjent świadczeń zakładu ubezpieczeń, pobrał i zarachował na poczet spłaty kredytu jakiegokolwiek świadczenia ubezpieczyciela (por. Dawid Rogoziński w: Rozliczenia strony nieważnej umowy kredytu waloryzowanego kursem waluty obcej, Wolters Kluwer, Warszawa 2022 r. str. 110; podobnie SA w Warszawie, w wyroku z 3.08.2023 r., I ACa 1483/22).

W przypadku natomiast ubezpieczenia pomostowego i ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, w których to umowach stroną stosunku ubezpieczeniowego nie jest kredytobiorca, ale na którego bank przerzucił koszty takiego ubezpieczenia, upadek umowy kredytu oznacza obowiązek zwrotu przez bank kredytobiorcy składek przez niego zapłaconych.

Biorąc pod uwagę powyższe, żądanie zasługiwało na uwzględnienie z wyjątkiem kwoty 13.007,55 zł uiszczonej tytułem składek ubezpieczenia na życie i kwoty 2.384,92 zł tytułem składek ubezpieczenia nieruchomości.

Z tych przyczyn, żadaną przez powoda kwotę Sąd obniżył o 15.392,47 zł.

Nie zasługiwał na uwzględnienie zarzut pozwanego, zmierzający do oddalenia roszczenia powoda o zasądzenie spełnionych świadczeń, oparty na treści art. 411 pkt 2 K.c., którego zresztą strona pozwana bliżej nie uzasadniła. Zdaniem Sądu, brak jest podstaw do zastosowania art. 411 K.c. do świadczeń spełnionych przez powoda i co za tym idzie wyłączenia ich zwrotu. Fakt, że świadczenie spełnione przez stronę powodową stanowiło pewien ekwiwalent świadczenia pozwanego, nie może zostać uznany za wystarczający do przyjęcia, że świadczenia powoda

czyniły zadość zasadom współżycia społecznego. Przyjęcie, że świadczenie, które stanowi ekwiwalent świadczenia wzajemnego w każdej sytuacji czyni zadość zasadom współżycia społecznego, prowadziłoby do faktycznego zrównania sytuacji prawnej podmiotów dokonujących niewadliwych czynności prawnych z sytuacją podmiotów, które spełniły świadczenie w wyniku czynności nieważnych, co nie jest uzasadnione. W ocenie Sądu, przy stosowaniu art. 411 K.c. należy mieć na względzie charakter świadczenia nienależnego. Jak się przyjmuje w orzecznictwie, zasadom współżycia społecznego czynią zadość świadczenia, co do których brak jest prawnego zobowiązania, lecz świadczącemu można przypisać moralny obowiązek wobec przyjmującego świadczenie. Chodzi najczęściej o świadczenie ze względu na rzekomy obowiązek zwyczajowy lub odpowiadający względem przyzwoitości - obowiązek, który dla świadczenia nie był istotny, tj. nie stanowił objętej porozumieniem stron podstawy prawnej. Zważywszy na charakter uwzględnionej w przepisie klauzuli generalnej, zwraca się uwagę na celowość ostrożnego stosowania przepisu, z ograniczeniem do przypadków szczególnych, świadczeń quasi - alimentacyjnych, pielęgnacyjnych, pomocowych, głównie w relacjach rodzinnych czy pracowniczych (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13 września 2013 r. I ACa 389/13).

Zdaniem Sądu charakter świadczeń powoda nie uzasadnia zastosowania art. 411 pkt 2 K.c.

O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481 k.c. w zw. z art. 455 k.c.

Roszczenie restytucyjne o zwrot nienależnych świadczeń z nieważnej umowy kredytu, jest roszczeniem bezterminowym, zatem termin wymagalności takich roszczeń określa art. 455 k.c. Wymagalność takich roszczeń powstaje po wezwaniu dłużnika (kredytodawcy) do zapłaty. Sąd Najwyższy uznał, że bieg terminu przedawnienia roszczeń restytucyjnych konsumenta nie może się rozpocząć zanim dowiedział się on lub, rozsądnie rzecz ujmując, powinien dowiedzieć się o niedozwolonym charakterze postanowienia. Należy bowiem uznać, że dopiero wówczas mógł wezwać przedsiębiorcę do zwrotu świadczenia (por. art. 455 k.c.), tj. podjąć czynność, o której mowa w art. 120 § 1 k.c. (vide: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 roku, III CZP 6/21). Powód wskazał, że o tym, że w Umowie mogą być niedozwolone postanowienia dowiedział się około 2020/2021 roku.

Przede wszystkim należy wskazać, że brak jest podstaw do wiązania wymagalności roszczeń strony powodowej dopiero z uzyskaniem od sądu pouczenia co do skutków uznania postanowień za abuzywne. Stawiałoby to bowiem konsumenta w gorszej sytuacji (jeżeli chodzi o możliwość uzyskania odsetek) aniżeli innych wierzycieli, dochodzących roszczeń z tytułu nienależnego świadczenia.

Powyższe stanowisko znajduje oparcie w wyroku TSUE z dnia 7 grudnia 2023 roku w sprawie C-140/22, w którym Trybunał orzekł, że wymaganie od konsumentów złożenia przed sądem oświadczenia w sprawie skutków nieważności umowy kredytowej jest sprzeczne z postanowieniami art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG, a także z zasadami skuteczności (por. uchwała Sąd Najwyższego z dnia 7 maja 2021 roku, sygn. akt III CZP 6/21). Stanowisko tożsame z powyższym zajął również Sąd Apelacyjny w Warszawie w uzasadnieniu wyroku z dnia 16 grudnia 2022 roku w sprawie o sygn. akt I ACa 303/22, z którym to stanowiskiem Sąd orzekający w nn. sprawie się zgadza.

Strona powodowa domagała się odsetek od dnia wniesienia pozwu.

W ocenie Sądu, powód już w chwili składania pozwu do Sądu był zdecydowany, aby domagać się ustalenia, że zawarta z bankiem umowa kredytu jest nieważna w związku z zawartymi w umowie postanowieniami abuzywnymi, co wynika z treści pozwu.

Oceniając, w jakim terminie pozwany powinien spełnić świadczenie, którego domaga się powód, a które staje się wymagalne po wezwaniu dłużnika do zapłaty, Sąd uznał, że strona powodowa nie wykazała aby przed wytoczeniem powództwa wzywała pozwanego do zapłaty należności dochodzonych w niniejszej sprawie. Za wezwanie do zapłaty należy więc uznać doręczenie odpisu pozwu pozwanemu. Pozwany mógł mieć świadomość trwałej bezskuteczności spornej umowy od momentu doręczenia odpisu pozwu, co miało miejsce w dniu 9 czerwca 2022 roku (epo k. 63). Pozwany winien w takiej sytuacji spełnić świadczenie niezwłocznie po otrzymaniu odpisu pozwu. Za adekwatny termin na spełnienie świadczenia przez pozwanego Sąd uznał maksymalnie 14 dni po otrzymaniu odpisu pozwu, mając na

względnie, że stosowne komórki organizacyjne pozwanego, będącego osobą prawną, musiały dokonać analizy szeregu dokumentów, w tym pozwu, umowy kredytowej czy historii spłaty kredytu, a także stosownych wycień.

Sąd przyjął wobec tego za zasadne zasądzenie odsetek ustawowych za opóźnienie od dochodzonej w sprawie kwoty od dnia 24 czerwca 2022 r., nie zaś od dnia wniesienia pozwu, co miało miejsce 5 maja 2022 r.

Zarzut przedawnienia

Podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczeń powoda jest niezasadny. Roszczenia kredytobiorcy o zwrot świadczeń spełnionych w wykonaniu nieważnej lub w całości bezskutecznej umowy kredytu, nie mają charakteru świadczeń okresowych. Roszczenia te wynikają nie z umowy ale z przepisów ustawy (art. 410 w zw. z art. 405 k.c.) i przedawniają się w terminie podstawowym z art. 118, tj. 10 lat, a co do roszczeń powstałych po dniu 9 lipca 2018 r. – 6 lat. Bieg terminu roszczeń restytucyjnych konsumenta nie może rozpocząć się zanim dowiedział się lub powinien dowiedzieć się o niedozwolonym charakterze postanowienia. W ocenie Sądu, granicznym momentem, z którym można wiązać początek biegu terminu przedawnienia roszczenia o zwrot świadczeń przez kredytobiorców kwot, jest dzień opublikowania wyroku Trybunału w sprawie C-260/18 (D.), tj. 3 października 2018 r., którego wydanie było szeroko komentowane w Polsce. Tezy płynące z tego orzeczenia, dotyczące m.in. niemożności uzupełniania luk w umowie powstałych na skutek eliminacji warunków nieuczciwych z odwołaniem się do przepisów o charakterze ogólnym (co było przedmiotem niektórych rozstrzygnięć sądowych) niewątpliwie, winny stanowić asumpt dla kredytobiorców do przedsięwzięcia czynności zmierzających do ochrony swoich praw. Wcześniej trudno uznać aby powód mógł mieć świadomość istnienia klauzul abuzywnych.

Przenosząc to na okoliczności przedmiotowej sprawy i mając na względzie datę wytoczenia powództwa (5 maja 2022 r.), roszczenia powoda nie uległy przedawnieniu w żadnym zakresie.

Mając na względzie powyższe, w pkt II wyroku zasądzone na rzecz powoda dochodzone kwoty wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 24 czerwca 2022 r. W pkt III wyroku oddalono żądanie główne w zakresie kwoty 15.392,47 zł i odsetek za okres od dnia 5 maja 2022 r. (data wniesienia pozwu) do 23 czerwca 2022 r.

O kosztach procesu Sąd orzekł w pkt IV na podstawie art. 100 zd. 2 k.p.c. Powód tylko co do nieznaczej części swego żądania (w 3,31% wartości przedmiotu sporu), tak więc pozwanego obciąża obowiązek zwrotu całości kosztów procesu poniesionych przez powoda. Na zasądzone koszty procesu złożyły się kwoty: 1.000 zł opłaty sądowej od pozwu, 100 zł opłaty sądowej od wniosku o uzasadnienie postanowienia z 26 maja 2022 r., 34 zł opłaty skarbowej oraz kwota 10.800 zł wynagrodzenia pełnomocnika, łącznie 11.817 zł.

Sędzia Joanna Kielkowska